

XVIII. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ İLE İSKANDINAV ÜLKELERİ ARASINDAKİ TİCARİ İLİŞKİLER (İSVEÇ VE DANİMARKA-NORVEÇ)

Serhat KUZUCU

Kilis 7 Aralık Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü,
asiaminorstudies@gmail.com

Özet

Ticaretin geliştirdiği ekonomik hayat her devlette olduğu gibi Osmanlı Devleti için de oldukça önemliydi. Osmanlı Devleti kurulduğu ve hâkim olduğu coğrafya itibarıyla başta Akdeniz ve Karadeniz havzası olmak üzere önemli ticaret yollarının merkezindeydi. Bu konumu devletin kuruluş yıllarından itibaren gerek sınır komşularıyla gerekse diğer devletlerle ticari faaliyetlerinin sürekli gelişmesine neden oldu. Bu stratejik konumunu iyi kullanan Osmanlı Devleti kuruluşundan itibaren ticarî hayatın içinde yer alarak diğer devletlere karşı bariz bir üstünlük sağladı. Lakin XVI. yüzyılda başlayan coğrafi keşifler sonrası yeni bölgelerin ve ticaret yollarının bulunması Akdeniz ticaretinin önemini yitirmesine dolayısıyla bölgeyi elinde bulunduran Osmanlı Devleti'nin ticari gelirlerinin büyük oranda azalmasına neden oldu. Osmanlı yönetimi Fransa, Avusturya, İngiltere gibi birçok Avrupalı devletle ticaret antlaşmaları yapılarak Akdeniz ticaretini canlandırma yoluna gitti. Bu antlaşma ağı Avrupa'nın kuzey bölgelerinde yer alan Danimarka ve İsveç gibi İskandinav ülkelerine kadar uzandı. İsveç ile 1737 yılında Danimarka-Norveç ile 1756 yılında ticaret antlaşması imzalandı.

Anahtar Kelimeler: İsveç, Danimarka, Ticaret, Akdeniz, Osmanlı Devleti

COMMERCIAL RELATIONSHIPS BETWEEN OTTOMAN STATE AND THE SCANDINAVIAN COUNTRIES (SWEDEN AND DENMARK-NORWAY) IN XVIII CENTURY

Abstract

Economic life developed by trade was quite important for Ottoman State as it used to be in any of the other countries. Ottoman State was in the middle of some significant trade routes in terms of the geographical territories like Mediterranean and Black Sea around which the state was established. That position of the state caused her commercial relationships grow steadily bigger with neighboring countries and farther ones starting from the years of foundation period. Using the advantages of being in a good position strategically, Ottoman State took place in the territorial commercial life actively and made a good advance before the other countries. Yet, after the geographical discoveries that had given a start in XVI century, there were new trade routes and territories causing the Mediterranean area lose its importance and lessen the Ottoman State's commercial income in all aspects. Ottoman government tried to reinvigorate the Mediterranean trade by signing commercial contracts with several European countries like France, Austria and England. Those contracts, like a network, reached to the northern European countries like Denmark and Sweden. A commercial contract was signed with Sweden in 1737 and another one with Denmark-Norway in 1756.

Keywords: Sweden, Denmark, Trade, Mediterranean, Ottoman State

Giriş

Osmanlı Devleti ile Avrupa arasında her dönemde canlı bir ticari ilişki vardı. Bunda Osmanlı Devleti'nin Boğazlar, Anadolu ve Doğu Akdeniz gibi önemli ticaret yollarının merkezinde yer alması önemli bir etkendi. Avrupa ile ticaretin önemli bir kısmı Akdeniz yoluyla gerçekleşmekteydi. Doğudan gelen baharat ve ipek gibi mallar Doğu Akdeniz'deki Suriye, Mısır ve Anadolu limanlarından Avrupa'ya ihraç ediliyordu. Basra Körfezi ve Süveyş Kanalıyla gelen Hind kökenli baharat gibi mallar İskenderun, Trablusşam, Beyrut limanlardan gemilere yüklenmekteydi. Halep ve Kahire gibi şehirler Akdeniz ticaretinin en canlı olduğu şehirlerdi. Bu şehirler Avrupalı tüccarların baharat, ipek gibi Doğu mallarını alarak, Avrupa yönlü kumaşlarını ve çeşitli mamul mallarını pazarladıkları önemli merkezler konumundaydı. XV. yüzyıla kadar bu bölgelerden Avrupa'ya mal götürenler Venedikliler, Cenevalılar ve Floransalılar iken XVI. yüzyılda ikinci yarısında Fransız ve İngilizler bunların yerini almaya başladı (Ünal, 2012: 136-137).

Osmanlı Devleti'nin, ticari bir prensip olarak ticaret serbestisini ve özellikle transit ve dış ticaretin geliştirilmesini bir ilke olarak benimsemesi (Tabakoğlu, 2003: 234), ticari hayatını canlı tutmasına, ekonomik ve ticari açıdan bu yüzyıllarda diğer devletlere karşı bariz bir üstünlük sağlamasına neden oldu. Lakin XVI. yüzyılın sonlarına kadar devam eden coğrafi keşifler sonucu yeni ticaret yollarının bulunması ile Avrupalıların Ümit Burnu üzerinden ticari faaliyetlerini yürütmeleri yavaş yavaş Akdeniz ticaretinin önem kaybetmesine neden oldu.

Dünya ticaret yollarının Akdeniz'den Atlantik'e kaymaya başlamasının Osmanlı Devleti'nin transit ticaretten sağladığı gümrük vb. gelirlerinin azalmasına sebep olacağı açıldı (Kasaba, 1993: 22). Osmanlı yönetimi bu durumun önüne geçmek için ilk olarak 1387 yılında Cenovalılara, daha sonra 1536 yılında Fransa ile imzaladığı (İnalçık, 2010: 290) imtiyaz mukavelelerine benzer ticaret antlaşmalarıyla Avrupalı tüccar devletlere çeşitli imtiyazlar vererek Akdeniz ticaretini canlandırmak istedi. Bu ticari antlaşma silsilesi Avusturya, İngiltere, Hollanda gibi Avrupalı devletlerle devam etti. Hatta XVIII. yüzyılda Avrupa'nın kuzeyinde yer alan İsveç ve Danimarka gibi İskandinav ülkeleri ile de bu tür ticaret antlaşmaları yapıldı.

XVIII. yüzyılın başlarında birer İskandinav ülkeleri olan İsveç ve Danimarka da Osmanlı Devleti'nin Akdeniz şehir ve limanlarında ticari pazar arayışı içine girdi. Osmanlı coğrafyasına oldukça uzak bir konumda olan bu iki devletin ulaştığı iktisadi düzey, güçlü deniz filolarına sahip olması ile yakından ilgiliydi. Bu iki devlet Baltık Denizi ve çevresindeki ticari faaliyetlerini dünyanın en eski ve canlı ticaret merkezi olan Akdeniz havzasına kadar taşımak istemekteydi. Osmanlı Devleti'nin bu dönemde özellikle Rus Çarları ve Habsburglara karşı müttefik arayışı (İnalçık, 2010: 284) ve Akdeniz ticaretini canlı tutuma isteği bu iki devletle yakınlaşmasına neden oldu. Bununla birlikte 1737 yılında İsveç; 1756 yılında ise Danimarka ile yapılan ticari antlaşmalar ile bu ülkelere ticari ve siyasi ilişkilerin artırılması sağlandı.

Osmanlı Devleti'nin Dış Ticaret Politikası

XVI. yüzyılda Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman zamanında yapılan fetihler Osmanlı Devleti'ni eski dünyanın en önemli siyasi ve ekonomik gücü haline almasını sağlamıştır. Osmanlı Devleti'nin Uzak Doğu ve Orta Doğu ülkeleri ile Batı ülkeleri arasında bir geçit yeri ve malları cezbeden bir ticaret merkezi haline alması yine bu dönemde olmuştur (Mantran, 1995, s. 137). Dünya ticaretinin en eski merkezi olan Akdeniz havzasındaki Fas, Cezayir, Tunus, Mısır, Trablusgarp, Filistin, Suriye, gibi önemli liman merkezleri kontrolü altına alan Osmanlılar aynı zamanda Akdeniz ticaretinde de söz sahibi olmuşlardı. Osmanlı Devleti'nin bu şekilde Orta Avrupa'ya doğru ve Akdeniz'in batısında genişlemesi, Akdeniz'de yoğun ticari faaliyetleri bulunan Avrupalı devletlerin hedefinde olmasına neden olmuş bu durum aynı zamanda Osmanlıları XVI. yüzyıl sonunda Batı dünyasının bir parçası haline getirmişti (Berkes, 197: 167).

Bu ticaret yollarının kendisine getireceği ekonomik faydaların farkında olan Osmanlılar bu yolların güvenliği noktasında XVI. yüzyılda Akdeniz'in en büyük donanmasını meydana getirerek hem ülke içi ticarete hem de dış ticarete önemli bir güvenlik unsuru olmuşlardır (Tabakoğlu, 1999: 19).

Osmanlı Devleti'nin dış ticaret politikalarını şekillendiren en önemli unsurların başında, darlıkları ve kıtlıkları önlemesi ve sarayın, ordunun ve kentli tüketicilerin gereksinimlerinin karşılanması gelmekteydi. Osmanlı dış ticareti bunun bir aracı olarak görmekteydi (Pamuk, 1990: 73-74).

Osmanlı Devleti, Avrupalı devletlerle olan ticari ilişkilerinde oldukça liberal politikalar uygulamaktaydı. O kadar ki, XVII. yüzyıla gelindiğinde yabancı tüccarlara yönelik kendi ülkesinde bu kadar özgürlük ve imtiyaz tanıyan başka bir dünya ülkesi yoktu. Osmanlı Devleti dış ticarete pazarlık gücünü Avrupalıların aksine ithalatı arttırıp ihracatı ise mümkün olan en az düzeye çekmekte kullanıyordu. Geleneksel olarak ülke içinde mal bolluğunu arttırarak ihracatı kısıtlayıcı bir uygulamaya dayanmaktaydı. Uygulanan bu politikaları desteklemek amacıyla ihracat yüksek oranlarda vergilendirilirken bazı mallara da ihracat yasağı konmaktaydı. Bu şekilde ihracattan doğabilecek halkın temel gereksiniminde kullandığı malların darlığının önüne geçmek istemiştir (Savrul, vd. 2013: 57; Nişancı, 2002: 96).

XVII. ve XVIII. yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nin böyle bir ticaret politikası uygulanmasına karşın Avrupa devletleri ülkelerinin milli servetlerini oluşturan altın ve gümüş miktarının attırmak ve bu amaçla ürettiği malları dış pazarlarda satmak yani ihraç etmek için uğraşmaktaydı. Bununla birlikte ithalatı mümkün en az seviyeye çekerek yerli üreticisini dış rekabetten korumak amacıyla ticaret politikaları uygulanmaktaydı (Savrul, vd. 2013: 57-58).

Osmanlı Devleti ülkenin temel gereksinimlerinin karşılanması ve gümrüklerden elde ettiği vergi gelirlerini arttırılmasına yönelik dış ticaret politikaları son dönemlerine kadar devam ettirmiştir. Bu süreçte birçok Avrupa devleti ile ticaret

antlaşmaları yaparak bu ülkelerin tüccarlarına önemli ticari imtiyazlar yani kapitülasyonlar tanıdı.

Osmanlı Devleti ve İsveç Arasındaki Ticari İlişkiler

İskandinav yarımadasının doğu yarısında, güney-kuzey doğrultusunda Baltık denizi ve bu denize bağlı Botni (Bothnia) körfezi boyunca uzanan bölgede yer alan İsveç, bir İskandinav ülkesidir (Komisyon, 20001: 407; Özey, 2012: 173). XIV. Yüzyılın sonlarına doğru Danimarka ve Norveç ile birleşerek kurdukları Kalmar Birliğinden 1523 yılında ayrılmasıyla tarih sahnesine çıkmış (A. M. Efendi, Cilt:2/1, 1288: 88), XVII. yüzyılda Vasa hanedanlığı zamanında önemli bir gelişme göstererek Avrupa'nın büyük devletleri arasına girmeyi başarmıştır (Uzunçarşılı, 1995a: 128).

Osmanlı Devleti ile İsveç arasındaki ilk resmi temas 1587 yılında İsveç Kralı III. Johan Sigismund'un, III. Murat'tan kendisinin Lehistan tahtına olan adaylığının desteklenmesini istemesi ile kuruldu. Osmanlı Devleti bu seçime destek vererek Sigismund'un Lehistan tahtına oturmasını kolaylaştırmıştır. Bu tarihten sonra iki devlet arasındaki ilk ciddi ve kalıcı münasebetler XVIII. yüzyılın başında İsveç Kralı XII. Karl'ın yani Demirbaş Şarl'ın Rusya ile yaptığı mücadeleler döneminde oldu (Beydilli, 2001: 409). 1697 yılında henüz on beş yaşındayken İsveç tahtına geçen Şarl üç yıl sonra bir anda kendisini Danimarka ve Rusya'ya karşı bir savaşın içinde buldu (Kurat, 1940: 14). Aynı yıl Danimarka'yı mağlup ederek saf dışı bırakıp Rusları ise Narva Savaşında hezimete uğrattı (Kurat, 1940: 51,63). Lakin İsveç ve Rusya arasındaki bu mücadeleler burada son bulmayarak devam etti. İsveç Kralı Şarl 1708 ortalarına kadar Rusları işgal ettikleri Lehistan'dan tamamen çıkarmayı başardı (Uzunçarşılı, 1995b: 55-56). Bu mücadeleler esnasında Şarl Osmanlı Devleti'ne, Rusya'ya karşı bir ittifak teklifi etmişse de Osmanlı yönetiminden bu konuda olumlu cevap alamamıştır (Yalçınkaya, 2002: 481).

İsveç Kralı, Rusları Lehistan'dan çıkarmasına karşın ülkesinden yeterli cephane, iâşe ve gıda desteği alamaması, Rusların ise bu süreçte düzenli yardım alması nedeniyle İsveç başlangıçtaki üstünlüğünü kaybetti. Bu dönemde bir de Şarl'ın ayağından yaralanması eklenince ordusunun durumu büsbütün kötüleşti. Sonuçta İsveç kuvvetleri 8 Temmuz 1709 tarihinde yapılan Poltava Savaşında Ruslara mağlup oldular (Güler, 2007: 103; Jorga, 2005: 250; Kantemir, 1999 : 854). Bu bozgun sonrası dağılan İsveç ordusundan ayrılan Kral Şarl 15 Temmuz'da Aksu Nehri'ni geçerek Osmanlı topraklarına girdi. Önce Özi Kalesine oradan da Bender tarafına geçerek Osmanlı Devleti'ne iltica etti (BOA, İ.E. H. DN: 15/1458; R. M. Efendi, 2013: 817). Kral şehirde ikamet etmek yerine kale civarında bir alanda çadırda oturmak istedi (Voltaire, 1939: 186). Kendisine Bender ve Özi Valisi Yusuf Paşa gerekli tüm yardımları yapmış (BOA, C.H. DN: 143/7109), Osmanlı Sultanı III. Ahmet ise kralın hoş karşılanmasını ve bir misafir olarak kabul edilmesini emretmiştir (Uzunçarşılı, 1995b: 64).

İsveç Kralı XII. Şarl bu şekilde Osmanlı Devleti'ne sığındıktan sonra Osmanlı topraklarında beş yıl gibi uzun bir süre kaldı. Hatta bir türlü memleketine gitmek istemeği için 1714 yılında zoraki İsveç'e gönderildi (Voltaire, 1939: 282-283). Onun

bu isteksiz tavrından dolayı yeniçeriler arasında kendisine “*Demirbaş*” yani demirbaş eşya gibi yerinde çivilenip kalan lakabı verildi (Kurat, 1943: 683). Lakin olay iki devlet arasında uzun yıllar devam edecek siyasi ve ticari ilişkilerin başlamasında vesile oldu. XII. Şarl, bu ilticası esnasında kendisine yapılan yardımlar dışında yaptığı özel harcamalar için Osmanlı Devletinden iki bin rumî kise¹ akçe borç para almıştı (BOA, C.H. DN:173/8634). Kral memleketine dönmeden hemen önce bu parayı Osmanlı Devleti’ne geri ödeyeceğini özellikle belirtmişti (Zinkeisen, 2011: 322). Ancak Kral XII. Şarl geri dönünce bu borcu geri ödemedi. Bu paranın neden geri ödenmediği hususunda kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılamamaktadır.

Bu borç mevzusu XII. Şarl’ın ölümünden bir süre sonra 1727 yılında iki ülke arasında yeniden gündeme geldi. Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa, bu paranın İsveç’ten tahsil edilmesi için 1727 yılında harekete geçerek, Kozbekçi Mustafa Ağa’yı 9 Haziran’da İsveç’e gönderdi. Elçi, eski İsveç Kralı XII. Şarl’dan bir milyon İsveç talerine denk gelen borcun Osmanlı Devleti’ne geri ödenmesine dair talep yazısını İsveç Kralı Fredrik’e takdim etti. Kral, ülkesinin içinde bulunduğu mali sıkıntıları izah ederek şuan için bu borcu ödemeyeceklerini belirtmesi üzerine elçi Kozbekçi Mustafa Ağa, 2 Ağustos 1728 tarihinde geri döndü (Beydilli, 2001: 410).

Sultan I. Mahmut 1730 yılında tahta çıkmasından birkaç yıl sonra 6 Kasım 1732 tarihinde İsveç’in bakaya kalan bu borcun tahsili için Defterdar Said Mehmet Efendi’yi İsveç’e yolladı (Ahmed Refik, 1332: 94). Said Mehmet Efendi’den bu meselenin dışında İsveç’le, Rusya’ya karşı yapılabilecek bir ittifak zeminin oluşturulması için gerekli görüşmeleri yapması da istendi. Said Mehmet Efendi borcun tahsilini gerçekleştirilmeden 24 Temmuz 1733 tarihinde geri dönmüş lakin İsveç’ten ancak gerektiğinde Rusya ile savaşa ve İstanbul’a bir elçi yollama sözünü alabilmişti (Beydilli, 2001: 410-411).

İsveç Kralı I. Frederik, Osmanlıların bu ısrarcı tavrı üzerine hem mevcut borcun ödenmesi hem de iki ülke arasındaki ilişkilerin arttırılmasına yönelik bir ticaret anlaşması yapılması teklifini içeren bir mektup gönderdi. Bu mektubu gerekli görüşmeleri yapmak üzere İstanbul’a gönderilen Baron Carl Fredrik Von Hopken ile İfwar Karlson ile Osmanlı yönetimine sundu. Yapılan görüşmeler sonunda hem borç meselesi bir takvime bağlanarak halledildi, hem de kapsamlı bir ticaret anlaşmasının yapılmasının kapısı aralandı (Güler, 2007: 109).

XII. Şarl’ın 1709 yılında Ruslardan kaçarak Osmanlı topraklarına sığınmasıyla başlayan kralın ölümüyle bakaya kalan borçlarının durumu ile devam eden bu sürecin sonunda iki devletin 1737 yılında dostluk ve ticaret antlaşması imzaladı (BOA. DVN. DVE, d.049/1: 17). Bu antlaşma on sekiz madden oluşmaktaydı (BOA. DVN. DVE, d.049/1: 19-25).

¹ Osmanlı maliyesinde üç türlü kise bulunmaktaydı. *Birincisi*: Kise-i Rumî denilen ve miktarı beş kuruş olan kise, *İkincisi*: Mevcudu dört yüz on altı kuruş olan divanî kise. *Üçüncüsü*: Yalnız Mısır’da kullanılıp mevcudu altı yüz kuruş olan Mısır kisesi idi. (Uzunçarşılı, 1988: 354).

1) İsveç tüccarı büyük ve küçük gemileriyle Osmanlı memleketlerinde serbestçe ticaret yapabilecekler. Lakin İsveçli tüccarlar, Akdeniz'de Malta korsanlarıyla kati suretle işbirliği yapmayacak. İsveçli tüccarlar geliş ve gidişlerinde istedikleri limanlara uğrayabilecek ve buralarda istedikleri kadar kalarak gerektiğinde karaya çıkarak su ve diğer gereksinimlerini giderebilecekler. İsveç ve Osmanlı gemileri açık denizlerde karşılaştıkları takdirde dostluklarını göstermek için top atarak selamlayacaklar. İsveç gemilerine gerektiği gibi dostane muamele yapılarak, gerek denizde gerekse de limanlarda para ve benzeri taleplerde bulunulmayacak. Kara yoluyla Osmanlı memleketlerine gelen tüccarlar için de aynı kurallar geçerli olacak.

2) İsveç gemileri fırtınaya yakalandıklarında Osmanlı memleketlerinin liman ve iskelelerinde yatıp yiyecek-içecek ve kendilerine gereken başka her ne ise paralarıyla aldıklarında kimse buna engel olmayacak. Eğer herhangi bir nedenle gemileri Osmanlı memleketi kıyılarında karaya oturur ise o yerde bulunan yetkililer daima onlara yardımcı olacak ve karaya vuran eşyaları her ne ise kendilerine teslim edilecek. Osmanlı memleketlerindeki liman ve iskelelere gelen İsveç gemilerinde 300 akçe selâmetlik vergisinden başka bir para talep edilmeyecek.

3) Osmanlı Devleti, düşman bir devlet ile savaş halindeyken onlarla işbirliği yapan İsveç vatandaşları hariç durduk yere hiçbir İsveçliyi tutuklamayacak. Aynı şekilde Osmanlı vatandaşları da durduk yere İsveç topraklarında tutsak edilmeyecek.

4) Osmanlı memleketlerinde oturan evli veya bekâr İsveç vatandaşlarından cizye sair vergiler talep edilmeyecek. Aynı şekilde İsveç'te ikamet eden Osmanlı vatandaşlarında hiçbir vergi talep edilmeyecek.

5) İsveç elçileri Osmanlı memleketlerinde gerek gördüğü yerlerde konsolos atamak ve onları değiştirip yerlerine yenilerini göndermek istediklerinde kimse engel olmayacak. İsveç elçileri ve konsolosları istedikleri kişileri elçilik için dört, konsolosluklar için birer tercüman istihdam edebilecekler ve bunlarına işlerine kimse karışmayacak. Ayrıca bunlar da cizye ve tekâlif-i örfiye gibi tüm vergilerden muaf olacaklar. İsveç elçileri, konsolosları ve diğer İsveçliler oturdukları evlerinde kendileri için şarap üretebilecekler. Bundan dolayı hiçbir devlet görevlisi bunlara engel olamayacak ve baskı uygulamayacak.

6) Osmanlı memleketlerinde İsveçli birinin mahkemeye intikal eden bir davası olduğunda yanında tercüman veya vekili olmazsa kadı davaya başlamayacak. Dört bin akçeden fazla olan davalar İstanbul'da yapılacak. İsveçliler birbirleriyle olan ihtilâflarına elçileri ve konsolosları bakacak ve kendi yasalarına göre karara bağlanacak. İsveçlinin biri borçlu veya kefil olup kaçarsa veya iflâs eder ise, davacının elinde muteber senet veya hüccet olması kaydıyla bu para tahsil edilecek.

7) İsveçliler, Osmanlı memleketlerinde yaptıkları alım ve satımlar için isterlerse kadiya müracaat ederek sicil kaydı yaptırıp hüccet alabilecekler. Bir sorun çıktığı zaman bu hüccetler geçerli evrak sayılarak davaları çözülecek. Böyle bir sorunda hüccetleri olmayanların davalarına bakılmayacak.

8) Osmanlı vatandaşlarından biri İsveçli birinden şikâyetçi olur ise konsolos ve tercüman olmadıkça bu davaya bakılmayacak. İsveçli biri suçlu bulunur ve kaçır ise onun yerine başka biri cezalandırılmayacak. İsveçlilerin oturdukları ve buldukları yerlerde bir kimse ölürse İsveçli üzerine şer'an bir suçluluk sabit olmadıkça kana kan isteğiyle kimse gözaltına alınmayacak.

9) İsveçli biri Osmanlı memleketlerinde öldüğünde mirası herhangi İsveçliye vasiyet etmiş ise ona verilecek ve vasiyetiz ölmüş olur ise İsveç elçisine ve konsolosuna ve öldüğü yerde bulunan arkadaşlarına bırakılacak. Eğer o bölgede konsolosları ya da arkadaşları bulunmaz ise kadı tarafından ölen kişinin miras defteri tutulup yed-i eminde saklanması sağlayacak ve sonra İsveç elçisi kimi atayarak gönderirse bunlar ona teslim olunacak.

10) İsveç elçisinin getirdikleri hediye ve giysilerinden gümrük ve bac vergisi talep edilmeyecek. İsveç tüccarları karadan ve denizden Osmanlı memleketlerine getirdikleri ve alıp götürdükleri mallar için % 3 oranında vergi verecekler. Osmanlı memleketlerine getirip ve alıp götürdükleri altın ve kuruştan gümrük resmi alınmayacak. Bu tüccarlar kendi gemileriyle Osmanlı memleketlerine getirdikleri çuhadan Fransız, İngiliz ve İrlanda gemileriyle gelen çuhadan alınan vergi kadar ödeme yapacaklar.

11) İsveçlinin kendi gemileriyle Osmanlı memleketlerine getirdikleri mallar için bir defaya mahsus % 3 vergi ödeyecekler. Bu vergiyi ödedikten sonra o malı satamayıp Osmanlı memleketlerinde başka yerlerine ve iskelesine götürmeleri durumunda memurlara ilgi ödeme yazısını gösterdikleri takdirde tekrar vergi ödemeyecekler. Ama İsveçli tüccarlar o gümrüğü verilen malların içine gümrüğü alınmayan mallar karıştırmayacaklar.

12) İsveç gemilerinden biri Osmanlı memleketleri iskelelerinden birine yanaştığında bazı eşya ve mallarını o yerde ihraç ve bazısını başka yere nakil etmek isterse, aldığı ve sattığı eşyanın gümrüğünü verdikten sonra çıkarmadığı eşyadan gümrük talep edilmeyecek. İsveçli tüccarlardan yeniçeriler Kasabiye akçesi talep etmeyecekler. İsveç tüccarları, getirdikleri ve alıp götürdükleri bütün mallarından konsolosluk ve İsveç elçilerine konsolosluk ücretini noksansız ödeyecekler. Bu ücret diğer yabancı devletlere tanınan haklar çerçevesinde olacak. Osmanlı memleketlerinde, barut, kurşun ve çeşitli savaş malzemeleri dışında ihracı yasaklanmamış olan malları gemilerine yüklediklerinde bunlara kimse engel olmayacak.

13) İsveç elçilerinin, tüccarlarının korunması için Osmanlı memleketlerinde atadıkları konsolosları tutuklanmayacak evleri mühürlenmeyecek ve aranmayacak. Bir davaları söz konusu olursa İstanbul'a bildirilip İsveç elçilerince bu meseller halledilecek.

14) İsveçli biri Müslüman olur ise o Müslüman olan İsveçlinin elinde olan malından başka bir İsveç vatandaşına ait mal tahkikat sonucu meydana çıkar ise bu

gibi başkasının olan eşya alınıp İsveç'teki sahiplerine gönderilmek için elçiliğe ya da konsolosluğa teslim olunacak.

15) Fransız, İngiliz, İrlanda ve diğer yabancı tüccarlar ne cins akçe ile alım satım yapıyorsa İsveçli tüccarlar da alım satımları o cins akçe ile yapacak.

16) Osmanlı Devleti diğer dost yabancı devletlere tanıdığı hususları, İsveç vatandaşlarına tanıyacak. Zaman içerisinde İsveç tüccarı yararına bir fikir ve görüş meydana gelir ise, İstanbul'da bulunan elçiler bu hususları devlete bildirip makul ve münasip görülür ise bu hususlardaki yeni hükümlerin antlaşmaya ilâve edilebilecek.

17) İsveç kralının kendi tüccarlarını korumak için H.1140 yılında Cezayir Ocağı ile imzaladığı antlaşmaya bu ocak aykırı hareket ederse Osmanlı Devleti, İsveç tüccarlarına olası Cezayir Ocağının saldırılarına karşı korunmaya gayret gösterecek. Aynı şekilde Tunus ve Trablusgarp ocakları da isterlerse bu antlaşmaya katılabilecek ve aksine harekette bulunmayacaklar.

18) Bu ticaret antlaşması iki tarafın imzasından sonra geçerli olacak ve bundan sonra bu antlaşmanın maddelerine aykırı hareket edilmeyecek.

Bu antlaşmanın maddelerine genel anlamda bakıldığında sanki İsveç Devleti'nin istekleri doğrultusunda oluşturulmuş gibidir. On sekiz maddeden oluşan bu antlaşmanın bir maddesi hariç geriye kalan tüm maddeleri doğrudan İsveçli tüccarlara tanınan haklar ve ayrıcalıklarla ilgili olup tek taraflıdır. Osmanlı yönetiminin bunu bile bile ve herhangi baskı hissetmeden onaylamasındaki sebepler noktasında bazı tespitler yapmak gerekirse; bunda coğrafi keşifler sonrası Akdeniz'den okyanuslara kayan dünya ticaretini yeniden bu bölgeye verilen imtiyazlara çekmek istemesini söylemek yanlış olmaz. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin en güçlü olduğu dönemlerde bile dış ticarete bu şekilde bir nevi açık kapı politikası uyguladığı görülmektedir. 1387 yılında Cenovalılara daha sonra Fransa ile 1536 yılında imzalanan ilk imtiyaz mukaveleleri yani kapitülasyonlar buna en güzel örneklerdir.

Bir diğer sebep olarak ise XVIII. yüzyılda Rusya gibi bir düşmana karşı yeni müttefikler bulma adına bu tür ticaret antlaşmaları yoluyla Avrupa içerisinde dost devletler kazanma arzusunu da gösterebiliriz. Zira Osmanlı Devleti ile İsveç arasında bu ticaret antlaşmasından yaklaşık üç yıl sonra 1740 yılında dokuz maddeden oluşan bir savunma ittifakı antlaşmasının imzalanmış olması bu politikasının bir sonucu olarak görülebilir (BOA, H.H. DN: 1448/11). Bu da Osmanlıların özellikle XVIII. yüzyılda ticari imtiyazlar vererek dost devlet kazanma politikasının ticari kaygılarıyla beraber dış politikasındaki siyasi kaygıların da etkili olduğunu göstermektedir.

Bununla beraber iki devlet arasındaki ticaretin tek taraflı olarak işlediği ve bu durumun Osmanlı Devleti için pek önemli olmadığı anlaşılmaktadır. Bu antlaşma sayesinde İsveç Mısır'ın kuzeyinde yer alan İskenderiye ve Reşit kenti başta olmak üzere, Girit, Kandiye, İzmir, Halep, Rodos Kıbrıs, Selanik, Eğriboz, Sayda, Antakya gibi limanlarda konsolosluklar açarak Akdeniz ticaretine katılmıştır (Beydilli, 2001: 412).

İki ülke arasında ticareti yapılan mallar başında ise tiftik, yün, deri gibi hayvansal ürünler, anason, tarçın gibi baharatlar, portakal, mandalina, limon gibi turunçgiller ve kumaş, kumaş boyası, iplik gibi tekstil ürünleri ile bakır, demir gibi madenler gelmekteydi (Bkz. Ek:1). Osmanlı Devleti bu ve buna benzer malların piyasa değerlerini önceden tespit ederek gümrük memurlarına gönderip bu fiyatlar üzerinde gümrük vergilerinin ödenmesi sağlamıştır. Bu şekilde satın alınan malların fiyatları noktasında İsveçli tüccarlarla gümrük memurları arasında olası yaşanabilecek ihtilafların önüne geçilmiştir (BOA, A.DVN. DVE. d.049/1: 4-8). Çünkü Avrupalı tüccarlar ile gerçekleştirilen ticaret birçok farklı bölgede yapılıyor olması alınacak gümrük vergilerinde çeşitliliklerini de beraberinde getirmekteydi. Bu farklılığın ortaya çıkmasında mahalli gereksinimler ve halkın alışkanlıkları etkili olmaktadır. Ticaretin bu şekilde farklı bölgelerde gerçekleşmesi ve yerel unsurların alışkanlıkları, benzer bir üründe bölgeden bölgeye farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Sahillioğlu, 1968: 53-56).

Lakin bu antlaşma sonrası iki devlet arasında bu tür anlaşmazlıklardan daha ziyade Osmanlı hâkimiyeti altındaki Cezayir, Tunus ve Trablusgarp yani Garp Ocaklarının, İsveç tüccar ve konsoloslarına yönelik korsan saldırıları sorun olmuştur. Garp Ocaklarının korsan saldırılarına maruz kalan İsveçli tüccarların, konsolos veya elçilik kanalıyla yaptıkları şikâyetler doğrultusunda Osmanlı yönetimi devreye girerek Garp Ocaklarının mevcut antlaşmaya aykırı bu hareketlerinin önüne geçmek için gerekli tüm girişimleri yaparak çeşitli tedbirler almıştır (BOA, C.H.DN: 23/ 1110).

Osmanlı Devleti ve Danimarka- Norveç Arasındaki Ticari İlişkiler

Danimarka, Kuzey Avrupa'da Baltık Denizi ile Kuzey Denizi arasında Jutland Yarımadası ve irili ufaklı bir çok adanın yer aldığı bir alanda (A. M. Efendi, Cilt: 2/1, 1288: 3) ilk defa VI. yüzyılda İsveç'ten gelen İskandinav kökenli Danlar tarafından kuruldu. İsveç gibi bir İskandinav ülkesi olan Danimarka, XI. yüzyılın başlarında Britanya yani İngiltere'yi zapt edip veraset yoluyla Norveç'i de ele geçirerek büyük bir krallık haline gelmesine rağmen kısa süre sonra parçalanarak ikiye bölündü. XIV. yüzyılın sonlarına doğru 1397 yılında Danimarka, İsveç ve Norveç birleşerek Kalmar Birliği adıyla tek bir devlet halinde geldiler (A. M. Efendi, Cilt: 3/1, 1288: 66). 1523 yılında İsveç bu birlikten ayrılmışsa da Danimarka ile Norveç bu birlikteliği muhafaza ederek özellikle XV-XVI. yüzyıllarda Kuzey Avrupa'da Danimarka adıyla güçlü bir devlet olarak ortaya çıktılar (Komisyon, 1993: 462). Danimarka ve Norveç arasındaki bu birliğin tek bir kralı vardı ve yönetim Danimarkalıların elindeydi. Bu yapıları 1814 yılına Norveç müstakil bir devlet olana kadar devam etti².

XVII. yüzyılda özellikle Kral IV. Christian döneminde Danimarka deniz ticaretine yöneldi ve kendi coğrafyası dışındaki deniz aşırı ülkelerle ticari ilişkiler kurmak için önemli faaliyetler yürüttü. Böylece XVIII. yüzyıla gelindiğinde Danimarka ticaret filosu dünyanın sayılı büyük filoları arasına girdi. Danimarka tüccarları Batı

² Bundan dolayı çalışmamızda bu iki devleti ayrı ayrı zikretmek yerine söz konusu devletler bu çalışmamızda Danimarka olarak anılacaktır.

Hint adalarından uzak doğuya kadar geniş bir alanda eşya alıp satıyorlardı. Bu kadar uzak coğrafyalarda ticari faaliyetler yürüten bir devlet elbette ki Osmanlı Devleti gibi önemli bir ticaret coğrafyasında hüküm süren bir devletle ticari ilişkiler kurmak istemekteydi. Bunun için XVIII. yüzyılın ikinci yarısında Danimarka Kralı V. Frederik, Osmanlı Devleti ile ticari ilişkiler kurmak için harekete geçti. Kral, 1752 yılında Danimarka adına Osmanlı Devleti ile gerekli görüşmeleri yapmak üzere Sigurd de Gahler isimli bir adamını İstanbul'a gönderdi. Aslında bu kişi doğrudan Osmanlı Devleti ile görüşmek üzere gönderilmedi. İlk etapta asıl görevi Osmanlı Devleti ile ülkesi arasında bir ticaret antlaşmasının tesisine imkân sağlayacak bilgileri kimliğini ifşa etmeden gizlice toplamaktı (Boisen, 1962: 21; Tuncer, 1991: 8). Lakin Sigurd de Gahler kimliğini daha fazla saklayamayacağı anlaşılınca Danimarka Kralı V. Frederik, Osmanlı Sultan III. Osman'a, 24 Mart 1755 tarihli bir mektup göndererek iki devlet arasında bir dostluk ve ticaret antlaşması yapılmasını arzuladığı belirtmiştir. Osmanlı Sultanın bu mektuba olumlu cevap vermesi üzerine iki devlet arasında gerekli görüşmelerin başlaması kararı alındı. Bu görüşmelere Danimarka adına Sigurd de Gahler, Osmanlı Devleti adına Sadrazam Mustafa Paşa katıldı (Temel, 2007: 119). Bu görüşmeler sonunda 14 Ekim 1756 tarihinde iki devlet arasında bir dostluk ve ticaret antlaşması imzalandı. Bu antlaşma 17 maddeden oluşmaktaydı (BOA. A.DVN. DVE, d.011/1: 8-13).

1) Osmanlı Devleti ile Danimarka kralı arasında barış ve dostluk devamlı olacak. Her iki devletin vatandaşları kara ve deniz yolları ile engelsiz olarak ticaret yapabilecek. Danimarkalı tüccar gemileri Osmanlı memleketlerinin iskele ve limanlarına mal getirip götürürken onlara herhangi bir kötü müdahalede bulunulmayacak. Fırtınadan ve başka her türlü kazaya uğrayarak zarar gören Danimarka gemilerinin tamirine izin verilerek kendi paralarıyla ihtiyaçları için satın aldıkları yiyecek ve içeceklerine ve diğer ihtiyaç maddelerine engel olunmayacak. Yasak olmayan malların alım ve satımında diğer dost devletlerin tüccarlarına tanınan haklarından Danimarkalı tüccarlarda yararlanacak. Boğaz hisarlarına ve diğer liman ve iskelelere gelen Danimarkalı gemileri dost olan devletlerin gemileri gibi kabul edilecek. 300 akçe selâmet akçesinden başka bunlardan para talep edilmeyecek.

2) Danimarka gemileri fırtınadan ya da bir başka türlü nedenle kazaya uğrarlar ise kurtarma işlerinde bunlara gerekli yardım yapılacak. Bu yardım esnasında çalışan işlerin ücretleri vb. giderler dışında başka ücret talep edilmeyecek. Osmanlı liman ve iskelelerinde karaya vuran Danimarka gemisinden kurtarılan mal, eşya ve giysileri sahiplerine verilmek üzere en yakın Danimarka konsolosuna teslim edilecek.

3) Danimarka tüccarları ve onlara tâbi olanlar götürüp getirdikleri eşya ve mallar için diğer dost olan devletlerin tüccarlarının da ödediği % 3 gümrük vergisinden başka para ödemeyecek. Gümrük memurları tüccarların eşyalarına değer fiyatından fazla fiyat takdir etmeyecekler. Danimarka elçisinin kendisine ait olan eşya, giysi ve hediyelerinden gümrük ve bağ vergisi talep olunmayacak. Altın ve gümüş sikkeden ve dost olan diğer devletlerin gümrük vermedikleri eşyadan aynı

şekilde para talep edilmeyecek. Gümrük memurları mahallinde geçerli olan akçeyle işlem yapılacaktır.

4) Danimarkalı tüccarlar gemileriyle bir limana yanaştıktan sonra mallarını boşaltmak istemezlerse buna zorlanmayacak. Gemisiyle başka yere gitmek isterse engel olunmayacak. Osmanlı memleketleri iskelelerinden birine yanaştığında bazı eşya ve mallarını o yerde ihraç ve bazısını başka yere nakil etmek isterse, aldığı ve sattığı eşyanın gümrüğünü verdikten sonra çıkarmadığı eşyadan gümrük talep edilmeyecek. Gümrük işlemlerinde diğer dost devletlere nasıl muamele ediliyorsa aynı haklar Danimarkalı tüccarlara da tanınacak ve bunlardan *Kasabiye* adı ile akçe talep edilmeyecek.

5) Danimarkalı tüccar gemileri Osmanlı donanmasına ya da Osmanlı bayrağı ile hareket eden gemilere rastladıklarında geleneksel şekilde dostane selâmlaşım yollarından alı konulmayacak, hiçbir şey talep edilmeyecek ve zorla alınmayacak.

6) Asker, top, cephane ve bunun emsali mühimmat nakli için Danimarka gemilerine zorla bir şey yaptırılmayacak.

7) Müslüman ve azınlık tüccarları mallarının nakli için Danimarka gemilerini ücret ile tuttuklarında Fransız, İngiliz ve Felemenk gibi devletler uygulanan muamele yapılacak ve gümrük vergisi alınacak. Danimarkalı tüccarlar, Danimarka gemileriyle getirip götürdükleri mallardan Danimarka elçi ve konsoloslarına mutat üzere verilen konsolosluk ücreti ödeyecekler.

8) Osmanlı memleketlerinde görev yapan Danimarka elçileri diğer dost olan devletlerin elçilerinin sahip oldukları serbestiyet ve muafiyetlerde faydalanacaklar. Osmanlı memleketlerinin herhangi iskele, liman ve adalarından diğer dost devletlerin konsolosları, vekilleri ve tercümanları bulunduğu yerlere Danimarka elçileri konsolos ve konsolos vekilleri ve tercümanlar tayin edebilecek ve dilediklerini değiştirip yerlerine başkalarını atayabilecek. İstanbul'da oturan elçilerin yanında, yalnız dört, konsolosların oturdukları yerlerde birer tercüman istihdam edilebilecek.

9) Osmanlı memleketlerinde oturan Danimarkalı konsolosları, konsolos vekilleri, tercümanları, tüccarları ve onlara tâbi olan evli veya bekâr Danimarkalıları cizye ve benzeri vergilerden muaf olacaklar.

10) Danimarka vatandaşlarının aralarındaki ihtilâfları Danimarka elçileri veyahut konsolosları Danimarka yasalarına göre halledecek. Osmanlı Devletinin adliye mensupları buna karışmayacak. Danimarka tüccarlarını himaye etmek için Osmanlı memleketlerinde oturan Danimarka konsolosları hapis edilemeyecekler. Her ne davaları olursa elçilerince İstanbul'da görülecek. Bunların evleri mühürlenmeyecek ve aranmayacak. Osmanlı Devleti reayasıyla Danimarka vatandaşları arasında ihtilâf yaşandığında elçileri, konsolosları, konsolos vekilleri veya tercümanları iştirakiyle yasalar gereğince bu davalara bakılacak. Danimarka vatandaşları, onlara tâbi olan Müslüman veyahut Osmanlı Devleti azınlıkları, kadının huzuruna çağrıldıklarında tercümanlardan biri veyahut vekilleri mevcut olmadıkça cevap vermeye zorlanmayacak. Dört bin akçeden fazla olan davalar İstanbul'da

görülecek. Alım satıma kefalet ve alacak hususlarında Osmanlı vatandaşı Müslüman ve azınlık halkı, Danimarkalı ve onlara tâbi olanlara dava açtıklarında hüccet veyahut geçerli bir borç senedi olmadıkça yalancı tanıkların ifadesiyle hapis edilmeyecekler. Gitmek üzere olan ve anlaşmazlığı bulunan Danimarka gemisi hakkında konsolos ve tercüman vasıtasıyla derhal karar verilecek ve nedensiz olarak hareketi geciktirilip bekletilmeyecek.

11) Danimarkalı bir tüccar iflas edip borcunu ödeyemez hale gelir veya borcunu ödemedi kaçır ise kefil yoksa başka bir Danimarkalı bu borcun ödemesi için zorlanmayacak. Danimarkalı birinin oturduğu yerde birinin cesedi bulunduğu herhangi bir delil yokken üzerine hukuken bir suçlama yapıp Danimarkalıdan kan parası talep edilmeyecek

12) Bir savaş esnasında Danimarka'da doğup Danimarkalı olanlar karada ve denizde Osmanlı Devleti'ne düşman devletlerin askerleriyle birlikte değil iseler yakalanıp tutuklanmayacaklar. Eğer düşman askeriyle birlikte değil iken yanlışlıkla tutuklanırlar ise Danimarka elçi ve konsolosları talebiyle bunlar serbest bırakılarak elçi ya da konsolosa teslim edilecekler. Aynı şekilde Müslüman ya da Osmanlı vatandaşı birisi Danimarka'da tutsak edilmeyecek.

13) Danimarkalı biri Osmanlı memleketlerinde öldüğünde malları mirasçılara teslim edilmek üzere elçi veya konsolosa teslim edilecek, elçi veya konsolos yok ise bir yakınına teslim edilecek. Eğer o bölgede konsolosları ya da arkadaşları bulunmaz ise kadı tarafından ölen kişinin miras defteri tutulup saklanması sağlayacak ve sonra Danimarka elçisi kimi atayarak gönderirse bunlar ona teslim olunacak.

14) Danimarkalılar cenaze merasimlerini diğer dost yabancı devletlerin vatandaşlarının yaptığı gibi serbestçe yapabilecekler.

15) Danimarka vatandaşından birisi İslâm dinini kabul ettiğini söylemedikçe bu konuda zorlanmayacak. Kabul etmesi halinde Danimarkalı birine borcu veya onlara ait mallar elinde var ise ispatlanması halinde bu borcu veya malları sahibine teslim edecek. Elindeki malların sahibi bulunmaz ise sahibi bulunana kadar borç veya mallar Danimarka elçisine ya da konsolosuna teslim edilecek.

16) İki devlet arasında ticarî işlerin koşullarına uygun olarak yürütülmesine elden geldiğince çaba gösterilecek. Cezayir, Tunus ve Trablusgarp ocaklarıyla Danimarka Kralı arasında karara bağlanan dostluğun uygulanmasında Osmanlı Devleti gerekli çabayı gösterecek. Herhangi bir sorunda Osmanlı Devleti müdahil olarak bu sorunu çözecek.

17) Bu dostluk ve ticaret antlaşmasının hükümleri tarafların imzasından sonra hiçbir vakit kesintiye uğramadan uygulanacak. Bu maddelere aykırı uygulamada bulunulmayacak Bu hükümler Danimarka tüccarlarına geçerli olduğu gibi Osmanlı tüccarına da geçerli olacak. İleriki süreçte iki devlete fayda sağlayacak bazı hükümler meydana geldiğinde yapılacak müzakerelerden sonra bu antlaşmaya yeni maddeler eklenebilecek.

Bu antlaşmanın oluşmasında Sigurd de Gahler'in emeği büyüktü (Tuncer, 1991, ss. 7-8). Bu yüzdendir ki Danimarka Kralı V. Frederik antlaşmanın akabinde ilk önce onu İstanbul elçisi olarak görevlendirdi (BOA, H.H.DN: 1428/58482; BOA, A.E, SMST.III, DN: 371/29401). Aynı yıl içinde Danimarkalı tüccarların işlerinin görülmesi için ilk olarak Selanik, Girit Adasındaki Yanya, Atina ve Eğriboz'a konsolosluk açılarak buralara konsolos ataması yapıldı (BOA, A.DVN. DVE. No: 145/7).

Bu antlaşmanın maddelerine de genel anlamda baktığımızda İsveç 1737 yılında yapılan ticaret antlaşması gibi iki tarafın biri birine imtiyaz sağlamasından ziyade Danimarka'nın Osmanlı memleketlerinde kendi tebaası ve tüccarı için taleplerinden meydana gelmiş izlenimi vermektedir. Yine bu dönemde Osmanlı yönetimi herhangi bir baskı ve zorla değil tamamen kendi isteği ile bu antlaşmaya imza koymuştur³.

Bu antlaşmanın yürürlüğü girmesiyle Danimarka tüccarları Osmanlı memleketlerinde imtiyazlı bir statüye kavuşarak ticaret yapmaya başladılar. Bu şekilde ticari faaliyetlerin başlamasına müteakip konsolosluk ağı da buna paralel olarak genişledi. Kıbrıs, Mora, Mısır İskenderiye, Halep, İzmir, Beyrut gibi birçok önemli ticaret merkezi olan Osmanlı liman kentlerine ve adalarına yeni konsolosluklar açıldı (BOA, A.DVN. DVE. No: 145/15; BOA, A.DVN. DVE. No: 146/9, 20, 38). Zira Osmanlı Devletinde öteden beri ihraç edilecek mallar Osmanlı tüccarları tarafından bu tür liman şehirlerine getirilmekte ve buradan yabancı tüccarlar tarafından satın alınıp zorunlu olan gümrük vergisi alındıktan sonra ihraç edilmekteydi (Kütükoğlu, 1979: 4).

Danimarkalı tüccarlar, Osmanlı memleketlerinden özellikle Hint kumaşları, deri ürünleri, zencefil, çay, biber, tarçın, şeker, ceviz gibi gıda ve tekstil ürünleri alıp, kendi ülkelerinde ise Osmanlılara genellikle tüfek, piştov namlusu gibi mühimmat malzemesi ile kurşun, çelik ve bakır gibi madenleri getirerek satmaktaydılar (BOA, A.E. SOSM: III DN: 57/4157).

Danimarka ile bu şekilde başlayan ticari ilişkiler siyasi alanda da dostluk zeminin devam etti. Osmanlı Devleti son dönemlerine kadar Danimarkalı tüccarlara

³1712 yılında Ceneviz ile Osmanlı Devleti arasında yapılan ticaret antlaşmasının maddeleri de yine böyle tek taraflı imtiyaz verme şeklindedir (Akis, 2013: 7-14). Aynı şekilde 1727 Osmanlı-Avusturya arasında imzalanan ticaret antlaşmasının maddeleri de genel olarak tek taraflı ve Avusturya'ya verilen çeşitli imtiyazlardan oluşmaktaydı (Ortaylı, 2009: 207-212). Aslında Osmanlı Devleti XIX yüzyıla kadar Avrupalı Devletlerle bu tür ticari imtiyaz vererek imzaladığı antlaşmalar "*ahidnâme*" tabirini kullanmıştır. Ahd; Arapça'da bir işi üzerine alıp söz verme, taahhüt, sözleşme gibi anlamlara gelirken "*nâme*" ise mektup, kitap manasına gelmektedir. Bu iki kelimenin birleşmesi ile oluşan ahidnâme ise muahede veya antlaşma anlamında kullanılmaktadır (Kütükoğlu, 1988:163). Halil İnalçık ise ahidnâmeyi padişahın tek taraflı olarak ahd yani yemin ile verdiği güvenceleri içeren bir çeşit berat veya nişan olarak tanımlar. Burada padişahın özellikle yabancıların gelip serbest ticaret etmelerine imkân sağlamak için verilen bir güvence olarak belirterek ahidnâme bağışlaması sadece dostluk ve sadakat koşuluyla verildiğini vurgular (İnalçık, 2010: 283-284)

XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti ile İskandinav Ülkeleri Arasındaki Ticari İlişkiler (İsveç ve Danimarka-Norveç)

çeşitli imtiyazlar vermeye sürdürdü. 1827 yılında verilen resmi izinle Danimarkalı tüccarlara Karadeniz havzasındaki Osmanlı memleketlerinde Akdeniz'deki gibi ticari imtiyazlar tanındı. 1841 yılında ise Danimarka ile on maddeden oluşan ikinci bir ticaret antlaşması imzalanarak bu tüccarların mevcut haklarına yeni imtiyazlar eklendi (Kurdakul, 1981: 253-256).

Sonuç

Osmanlı Devleti'nin kurulduğu ve zamanla genişlediği bölgeler dünya ticaretinin en önemli coğrafyalarını kapsamaktaydı. Başta Akdeniz havzası olmak üzere, doğundan gelen tarihi Baharat ve İpek yolunun üzerine bulunması Osmanlıları önemli bir ticaret merkezi haline getirmekteydi. Bu yüzden Avrupalı devletlerle, Osmanlılar arasında devletin kuruluşunda itibaren başlayan canlı bir ticaret vardı. Bu ticaretin önemli bir kısmı ise Akdeniz yoluyla gerçekleşmekteydi. Bu stratejik konumunu iyi kullanan, Osmanlı Devleti kuruluşundan itibaren ticarî hayatın içinde yer alarak, diğer devletlere karşı bariz bir üstünlük sağladı. Lakin XVI. yüzyılda Osmanlıların Akdeniz ve Ortadoğu ticaretini kontrolleri altında tutmasında dolayı Avrupa'nın Atlas Okyanusuna kıyısı olan devletler Asya'ya ulaşmak için yeni ticaret yolları aramalarına neden oldu. Coğrafi keşifler olarak adlandırılan bu süreç yeni yolların ve ticaret merkezlerinin bulunmasıyla son buldu.

XVII. yüzyılla birlikte artık dünya ticareti Akdeniz'den Atlas Okyanus'una kaymaya başladı. Bu süreç birden bire olmasa da Akdeniz ticaretinin yavaş yavaş önemini kaybetmesine neden oldu. Hiç kuşkusuz bu durum en çok Osmanlı Devleti'ni etkiledi. Osmanlı yönetimi Akdeniz ticaretini canlı tutmak adına birçok Avrupalı devlete ticari imtiyaz verme politikasını uygulama başladı. Bu şekilde hem ticareti Akdeniz havzasında tutmaya hem de Batılı devletlerle imtiyaz verme yoluyla siyasi ilişkilerini kuvvetlendirip dostluk zeminine taşımaya çalıştı.

XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti bu politikasını artık ticari kaygılardan ziyade politik kaygıları doğrultusunda yürüttüğü görülmekteydi. Özellikle bu dönemde Rus Çarları ve Habsburglara karşı müttefik arayışı, Akdeniz ticaretini canlı tutuma isteğinin önüne geçti. Bu dönemde İsveç ve Danimarka gibi iki İskandinav ülkesiyle dahi ticaret antlaşmaları yapılarak, bu ülkelere başta Akdeniz havzasındaki hâkimiyeti sahasındaki bölgelerde olmak üzere önemli ticari imtiyazlar verilerek iki ülke ile dostlu kuruldu. Hatta İsveç'le 1737 yılında imzalanan ticaret antlaşmasıyla başlayan bu dostluk politik alanda da devam ederek Rusya karşı ittifak zemininde dahi devam etti ve 1740 yılında iki devlet bir ittifak antlaşması dahi yaptılar.

Danimarka ile 1756 yılında ilk defa resmi olarak başlayan ticari ilişkiler ise Osmanlı Devleti'nin son dönemine kadar gelişerek devam etti ve hiçbir zaman iki devlet karşı karşıya gelmedi.

Sonuç olarak XVIII. yüzyıldan itibaren; Osmanlı Devleti pazarlarındaki ticarî faaliyetlerde yabancıların daha çok rol oynamasının önünü açan ticari antlaşmalarını Batılı devletlere karşı bir koz olarak kullanmıştır. Lakin bu durum zamanla devletin aleyhine işleyerek yerli üretimin büyük oradan ticaret hacminin daralmasına yola

açtığı gibi batılı devletlerin Osmanlılar üzerindeki sömürgeci eğilimlerinin artmasına sebep olmuştur.

Kaynakça

Arşiv Vesikaları

- BOA, A.DVN. DVE, d. 049/1. (İsveç Ahidnâme Defteri)
BOA, A.DVN. DVE, d.011/1. (Danimarka Ahidnâme Defteri)
BOA, A.DVN. DVE. No: 145. (Danimarka Dosyası)
BOA, A.DVN. DVE. No: 146 .(Danimarka Dosyası)
BOA, A.E, SMST. III, DN: 371/29401. (Ali Emiri, Sultan III. Mustafa)
BOA, A.E. SOSM: III DN: 57/4157.(Ali Emiri, Sultan III. Osman)
BOA, C.H. DN: 143/7109. (Cevdet Hariciye)
BOA, C.H. DN:173/8634 (Cevdet Hariciye)
BOA, C. H. DN: 23/ 1110. (Cevdet Hariciye)
BOA, H. H. DN: 1448/11. (Hat-ı Hümayun)
BOA, H.H. DN: 1428/58482. (Hat-ı Hümayun)
BOA, İE. H. DN: 15/1458. (İbnül Emin Hariciye)

Kaynak Eserler

- Ahmed Midhat Efendi. (1288). *Kainat-ı Kütüphane Tarihi Avrupa: Danimarka*, Cilt:2/1,İstanbul.
- Ahmed Midhat Efendi (1288). *Kainat-ı Kütüphane Tarihi Avrupa: İsveç-Norveç*, Cilt:3/1, İstanbul.
- Ahmed Refik. (1332). *Memâlik-i Osmaniyye'de Demirbaş Şarl*, İstanbul.
- Râşid Mehmed Efendi. (2013). *Târîh-i Râşid ve Zeyli*. C. II, (Haz. Abdülkadir Özcan, Yunus Uğur vd.) İstanbul: Klasik Kitaplar Yayınevi.

Araştırma ve İncelemeler

- Akis, M. (2013). Osmanlı Denizcilik Tarihi Acısından 1124 H. / 1721 M. Tarihli Ahidname ve 18. Yüzyıl Başlarında Osmanlı-Ceneviz İlişkileri. *Uluslararası Piri Reis ve Türk Denizcilik Tarihi Sempozyum*, İstanbul. s. 7-14.

- Boisen, I. (1962). *Asırlar Boyunca Türkiye ve Danimarka*. Kopenhag.

XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti ile İskandinav Ülkeleri Arasındaki Ticari İlişkiler (İsveç ve Danimarka-Norveç)

Berkes, N. (1971). *Türkiye İktisat Tarihi*. 1, İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Beydilli, K. (2001). İsveç (Tarih). *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 23, İstanbul: İSAM Yayınları, 407-414.

Güler, M. (2007). 1150/1737 Osmanlı-İsveç Ticaret Anlaşması. *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, IX/ 2, 101-120.

İnalçık, H. (2010). *Osmanlılar (Fütühat, İmparatorluk, Avrupa ile İlişkiler)*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Jorga, N. (2005). Osmanlı İmparatorluğu Tarihi. C. 4, (Çev. Nilüfer Epçeli), İstanbul: Yeditepe Yayınları.

Kantemir, D. (1999). Osmanlı İmparatorluğunun Yükseliş ve Çöküş Tarihi. C. II (Çev. Özdemir Çobanoğlu), İstanbul: Cumhuriyet Kitap Kulübü Yayınları.

Kasaba, R. (1993). *Osmanlı İmparatorluğu ve Dünya Ekonomisi*. İstanbul: Bilge Yayınları.

Komisyon. (2001). İsveç (Fizik ve Beşeri Coğrafya). *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, 23, İstanbul: İSAM Yayınları. s. 407.

Komisyon. (1993). Danimarka. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, 8, İstanbul: İSAM Yayınları. s. 461-462.

Kurat, A. N. (1940). *İsveç Kralı XII. Karl'ın Hayatı ve Faaliyetleri (1682-1718)*, İstanbul.

Kurat, A. N. (1943). İsveç Kralı XII. Karl'ın Türkiye'de Kalışı ve Bu Sırada Osmanlı İmparatorluğu. İstanbul: Ankara Üniv. Yayınları.

Kurdakul, N. (1981). Osmanlı Devleti'nde Ticaret Antlaşmaları ve Kapitülasyonlar. İstanbul: Döler Neşriyat.

Kütükoğlu, M. S. (1979). *Osmanlı-İngiliz İktisadî Münâsebetleri*. II, İstanbul: İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Kütükoğlu, M. S. (1988). *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat Yayınları.

Mantran, R. (1995). *XVI.-XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu*. (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Nişancı, Ş. (2002). *15.-16. Yüzyıllarda Osmanlı İktisat Zihniyeti*. İstanbul: Okumuş Adam Yayınları.

Ortaylı, İ. (2009). *Osmanlı'da Milletler ve Diplomasi, Seçme Eserler III*, İstanbul: Türkiye İşbankası Yayınları.

Serhat KUZUCU

Özey, R. (2012). *Avrupa Coğrafyası*. İstanbul: Aktif Yayınevi.

Pamuk, Ş. (1990). *100 Soruda Osmanlı-Türkiye İktisadî Tarihi 1500-1914*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Sahillioğlu, H. (1968). 1763'te İzmir Limanı ve Ticaret Limanı ve İhracat Gümrüğü ve Tarifesi. *Belgelerle Türk Tarih Dergisi*, (8), 53-57.

Savrul, B. K., Özel, H. A. ve Kılıç, C. (2013). Osmanlı'nın Son Döneminden Günümüze Türkiye'de Dış Ticaretin Gelişimi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8 (1), 55-77.

Tabakoğlu, A. (1999). Osmanlı İktisadi Yapısının Ana Hatları. (Ed. G. Eren ve K. Çiçek ve C. Oğuz), *Osmanlı Ansiklopedisi 3*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. s.17-31.

Tabakoğlu, A. (2003). *Türk İktisat Tarihi*. İstanbul: Dergah Yayınları.

Temel, M. (2007). 18-20. Yüzyıllarda Türkiye-Danimarka İlişkileri. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 22 (1), 117-172.

Tuncer, H. (1991). 17. ve 18. Yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu Danimarka İlişkileri, Ankara.

Uzunçarşılı, İ. H. (1995). *Osmanlı Tarihi*, Cilt: III/II, Ankara: TTK Yayınları.

Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*. Ankara: TTK Yayınları.

Uzunçarşılı, İ. H. (1995). *Osmanlı Tarihi (Karlofça Anlaşmasından XVIII. Yüzyıl Sonlarına Kadar)*. C.IV/1, Ankara: TTK Yayınları.

Ünal, M. A. (2012). *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.

Yalçınkaya, A. (2002). XVIII. Yüzyıl: İslahat, Değişim ve Diplomasi Dönemi (1703-1789). (Ed. Güler Eren), *Türkler*, C. XII, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s. 479-511.

Voltaire. (1939). *İsveç Kralı XII. İnci Şarl'ın Tarihi (Historie de Charles XII)*. (Çev. Nahid Sırrı), Ankara: Hilmi Kitabevi.

Zinkeisen, J. W. (2011). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*. C. 5, (Çev. Nilüfer Epçeli), İstanbul: Yeditepe Yayınları.

XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti ile İskandinav Ülkeleri Arasındaki Ticari İlişkiler (İsveç ve Danimarka-Norveç)

Ek.1 Osmanlı Devleti ile İsveç Arasında Ticareti Yapılan Malların Listesi ve Gümrük Bedelleri (BOA. A.DVN. DVE, d.049/1: 3-8).

Ayn-ı Seretan 1 Kıyye Gümrük 5	Alacahar Kıyye 1 Gümrük 2	Mücevherat maa inci ve koyun saati beher 100 kuruşta 2 guruş gümrük ahz oluna	Ayn-ı Seretan Kıyye 1 Gümrük 2	İstanbul'un Enva'-ı Bütün ve Altınoluk Donluk Zira' 5 Gümrük 220
Rişte-i Ankara Kıyye 1 Gümrük 21	Post-ı Ankara Beher 1 Gümrük 27	Keçi-i Ankara Sof Top 1 Gümrük 200	Şalı ve Anason Kantar 1 Gümrük 40	Fransa'nın Retnuz, İncune, Gübre ve Revgan-ı Zeyt Şişe 1 Gümrük 2
Limon, Turunç ve Portakal Portakal Kabuğu Kantar 1 Gümrük 25	Turunç Beher 1000 Gümrük 25	ve Zamk-ı Arabi Kıyye 1 Gümrük 6	Ark-ı Bukan Kıyye 1 Gümrük 3	Basma-i Sükkeri-i İstanbul Top 10 Gümrük 30
Asfur Kantar 1 Gümrük 130	Flortin-i Atlas Zira' 1 Gümrük 11	Venedik Atlası Zira' 1 Gümrük 9	Telli Atlas u Sakız Kıyye 1 Gümrük 300	Sade Atlas ve Hatayi-i Sakız Kıyye 1 Gümrük 150
Aşı-yı Boya Kantar 1 Gümrük 30	Mor ve Bakkam Kantar 1 Gümrük 50	Sarı Kırmızı Bakkam Kantar 1 Gümrük 120	Revgan-ı Peselenk Kıyye 1 Gümrük 54	Mahi-i Celbin Çift 1 Gümrük 3
Sade Kadife ve Kemha-i Efrence Zira' 1 Gümrük 15	Telli Kadife Kemha Zira' 1 Gümrük 50	ve Kirpas-ı Patiska-i Sağır Top 1 Gümrük 90	Pekmez Kantar 1 Gümrük 15	Kundus Hayası Kıyye 1 Gümrük 107
Post-ı Kunduz Beher 1 Gümrük 15	Bûre Kıyye 1 Gümrük 4,5	Rusyanın Muşambalık Kirpas-ı Kebire Top 1 Gümrük 45	Rusyanın Muşambalık Kirpas-ı Sağire Top 1 Gümrük 33	Ustura Deste 1 Gümrük 3
Beyaz, Elvan ve Boğasi Donluk Zira' 7 Gümrük 7	Şimşir Kantar 1 Gümrük 9	Toplu İğne Beher 1000 Gümrük 3	Kağıt-ı hat Ürye 1 Gümrük 18	Penbe-i Ham Kantar 1 Gümrük 100
Rişte-i Penbe Kıyye 1 Gümrük 9	Rişte-i Hindi, Mora ve Janta Kıyye 1 Gümrük 50	Penbe-i Kırmızı ve Rişte-i Penbe Kıyye 1 Gümrük 9	Elvan Rişte-i Sakız Kıyye 1 Gümrük 9	Penbe-i Kirpas-ı Penbe Top 1 Zira' 20 Gümrük 9
Astar Top 1 Zira' 20 Gümrük 9	Yamçı-i Çerkez Beher 1 Gümrük 30	Bürüncük-i Asitane Top 1 Gümrük 220	Bürüncük-i Cehre Top 1 Gümrük 9	Yalancı İnci Deste 12 Gümrük 54

Serhat KUZUCU

Tehi Bukal Beher 100 Gümrük 45	Ham Sincâb Kıyye 1 Gümrük 33	Ham Seyna Sincâb Kıyye 1 Gümrük 60	Ham Sir Sincâb Kıyye 1 Gümrük 80	İsfidaç Kantar 1 Gümrük 150
Mahi-i Morina Kantar 1 Gümrük 25	Hasır Süpürgesi Beher 100 Gümrük 45	Urgan-ı Rusya Kantar 1 Gümrük 18	Espavlu Rusyalı Kantar 1 Gümrük 60	Tortu-ı Hamu Kantar 1 Gümrük 63
İncir Torba ve Kutu Kantar 1 Gümrük 15	Dizi İnciri Dizi 1000 Gümrük 36	Mora Dizi İncir Dizi 1000 Gümrük 70	Zac-ı Kıbrıs Kantar 1 Gümrük 25	Vişne, Armud, Elma ve Kiraz Kurusu Kantar 1 Gümrük 17
Post-ı Kurt Beher 100 Gümrük 11	Külçe ve Şem-i Asel Mamul Morina Türesi Kantar 1 Gümrük 240	Kıyye 1 Gümrük 2	Kılaptan Şerit Dirhem 1 Gümrük 2,5	Mismar-ı Rusya Kantar 1 Gümrük 50
Karanfil Kıyye 1 Gümrük 54	Alaca Şalı ve Kermesud-ı Asitane Zira' 1 Gümrük 4	Bursa Kutnusu, Kermesud, Çitari ve Alaca Top 1 Zira' 10 Gümrük 45	Kakum Sork 1 Gümrük 54	Hardal Kantar 1 Gümrük 150
Şimşir Tarak Beher 100 Gümrük 6	Ağaç Tarak Beher 100 Gümrük 3	Kemik Tarak Beher 100 Gümrük 30	Fildişi Tarak Deste 1 Gümrük 30	Sünger Kıyye 1 Gümrük 30
At Yelesi Kantar 1 Gümrük 60	Hümayun Top 1 Gümrük 60	Gomalaka Kıyye 1 Gümrük 25	Küfter Kantar 1 Gümrük 45	Kırmızı Dal Bakkam Kantar 1 Gümrük 160
Damgahane Donluk Zira' 5 Gümrük 72	Katran ve Zift Kantar 1 Gümrük 40,5	Abanos Kantar 1 Gümrük 108	Selvi Tahtası ve Ağacı Kantar 1 Gümrük 20	Enva'-i Sandal Ağacı Kantar 1 Gümrük 80
Tarçın Şekerlemesi Kıyye 1 Gümrük 180	Ceviz Tahtası Kantar 1 Gümrük 12	Palamut Kantar 1 Gümrük 8	Beyaz ve Kırmızı Tilki Boğazı Çift 1 Gümrük 9	Yeni Bahar Kıyye 1 Gümrük 6
Ahen-i Ham Kantar 1 Gümrük 27	Heybe Kilidi Beher 100 Gümrük 45	İnce ve Kalın Demir Tel Kantar 1 Gümrük 90	Beyaz Teneke Varil Beher 450 Gümrük 200	Post-ı Tavşan-ı Rusya Beher 100 Gümrük 60
Beyaz Tavşan Beden 1 Gümrük 24	Zencifre Kıyye 1 Gümrük 21	Dendan-ı Mahi Kıyye 1 Gümrük 24	Dendan-ı Fil Kıyye 1 Gümrük 10	İğne Beher 1000 Gümrük 5
Rezzaki Üzümlü Kantar 1 Gümrük 27	Beğlerce ve Siyah Üzün Kantar 1 Gümrük 15	Havyar Kantar 1 Gümrük 60	Kırmızı Havyar Kantar 1 Gümrük 20	Beyaz ve Katranlı Gumana Kantar 1

XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti ile İskandinav Ülkeleri Arasındaki Ticari İlişkiler (İsveç ve Danimarka-Norveç)

				Gümrük 45
Ak Zencebil	Enva'-i Çivid	Kebabe	Kakara	Sığır Dili ve Sucuk
Kantar 1	Kıyye 1	Kıyye 1	Kıyye 1	Kantar 1
Gümrük 160	Gümrük 36	Gümrük 6	Gümrük 9	Gümrük 40
Kafur	Sülumen	Mısır ve Kırım	Kakula	Kırmız
Kıyye 1	Kıyye 1	Gübresi	Kıyye 1	Kıyye 1
Gümrük 45	Gümrük 45	Kantar 1	Gümrük 40	Gümrük 180
		Gümrük 20		
Kağıt-ı La'b	Hıyar-ı Şenbe	Şab	Kebir ve Sağır	Kirpas-ı Helafî
Deste 12	Kıyye 1	Kantar 1	Selvi Sandığı	Gömlek
Gümrük 30	Gümrük 5	Gümrük 36	Beher 1	Top 1
			Gümrük 30	Zira' 20
				Gümrük 45
Beyaz Hassa ve Mermari	Kök Boya	Kükrik-i Kösele	Meşin	Telatin-i Kebir
Top 1	Kantar 1	Beher 1	Beher1	Çift 1
Gümrük 70	Gümrük 45	Gümrük 6	Gümrük 2	Gümrük 24
Balık Tutkalı	Siyah Tutkal	Çerviş	Kaliça-i Rusya	Selatik Keçesi
Kıyye 1	Kantar 1	Kantar 1	Beher 1	Zira' 1
Gümrük 8	Gümrük 100	Gümrük 100	Gümrük 9	Gümrük 4
Cild-i Camus	Cild-i Yakar	Cild-i Esb	Kösele	Kösele Tabanı
Beher 1	Beher 1	Beher 1	Beher 1	Beher 1
Gümrük 25	Gümrük 10	Gümrük 7	Gümrük 15	Gümrük 4
Post-ı Kuzu	Ceviz-i Hindî	Penbe-i Uskufe, Yünden	Barata-i Şekerleme	
Beher 100	Beher 1	Penbe-i Çorap	Efrenco	Kıyye 1
Gümrük 60	Gümrük 1	Kıyye 1	Düzine 1	Gümrük
		Gümrük 16	Gümrük 24	12
Sevde vesair Üzümlü	Kuş Konya'nın Üzümlü	Kuş Tarçın	Ala Mercan	Vasat Mercan
Kantar 1	Kantar 1	Kıyye 1	Tesbih	Tesbih
Gümrük 24	Gümrük 50	Gümrük 200	Kıyye 1	Kıyye 1
			Gümrük 400	Gümrük 300
Edna	Mercan Karsak	Tırpan	Kahve İbriği	Kahve-i Yemeni
Tesbih	Beher 1	Beher 1	Kıyye 1	Kıyye 1
Kıyye 1	Gümrük 6	Gümrük 1,5	Gümrük 12	Gümrük 9
Gümrük 200				
Kahve-i Efrenco	Siyah Kedi	Çakmak Taşı	Yerli Ada Tavşanı	Zerdava
Kantar 1	Beher 1	Beher 1000	Beher 100	Beher 1
Gümrük 240	Gümrük 2	Gümrük 9	Gümrük 60	Gümrük 9
Zerdava Hurdası	Kutni-i Asitane	Defne Tohumu	Karagünlük	Akgünlük
Kıyye 1	Top 1	Kantar1	Kantar 1	Kantar 1
Gümrük 180	Zira' 10	Gümrük 25	Gümrük 30	Gümrük 110
	Gümrük 20			
Sakız Güderisi	Keçi ve Kuzu	Karaca Güderisi	Lazka	Enva'-i Rişte-i
Beher 1	Güderisi	Beher 1	Sork 1	Şerit
Gümrük 3	Beher 1	Gümrük 7,5	Gümrük 20	Top 1
	Gümrük 7,5			Gümrük 2

Serhat KUZUCU

Kettan-ı Mısır Kantar 1 Gümrük 75	Kettan-ı Rusya Kantar 1 Gümrük 30	Enva'-i Anberiyе Şişe 100 Gümrük 120	Limon Suyu Kantar 1 Gümrük 12	Limon Beher 1000 Gümrük 24
Kazak Dilki Beher 1 Gümrük 21	Ala Kırmızı Rusya Dilki Beher 1 Gümrük 7,5	Bayağı Dilki Beher 1 Gümrük 7,5	Dilki Hurdesi Kıyye 1 Gümrük 20	Siyah Dilki Çift 1 Gümrük 500
Şimşir Kaşık Beher 100 Gümrük 6	Ağaç Kaşık Gümrük 2	Kudret Helvası Kıyye 1 Gümrük 7	Habbü'l-Leziz Kantar 1 Gümrük 27	Revgan-ı Zeyt Kantar 1 Gümrük 65
Revgan-ı Bezir Kantar 1 Gümrük 25	Revgan-ı Sade Kantar 1 Gümrük 70	Beyaz Çam Sakızı Kantar 1 Gümrük 75	Sarı Çam Sakızı Kantar 1 Gümrük 30	Mustaki Kıyye 1 Gümrük 16
Ayı Derisi Beher 1 Gümrük 14	Asel Kantar 1 Gümrük 90	Nühas-ı Ham Kantar 1 Gümrük 180	Nühas-ı Evani Kıyye 1 Gümrük 6	Mürdesenk Kıyye 1 Gümrük 54
Nühas Hurdesi Kıyye 1 Gümrük 4	Kahve Değirmeni Beher 1 Gümrük 6	Nühas Tutmaz Kantar 1 Gümrük 150	Ham Post-ı Necari Beher 1 Gümrük 21	Bağane-i Post-ı Potkalı Beher 1 Gümrük 3
Post-ı Kırım Beher 1 Gümrük 3	Bağane-i Rusya Beher 1 Gümrük 21	Post-ı Rusya Beher 1 Gümrük 21	Bağane-i Rusya Beher 1 Gümrük 21	Bir Pot Seklem ve Çuval Beher 100 Gümrük 66
Kabuklu Badem Kantar 1 Gümrük 25	Muhayyer-i Tosya Top 1 Gümrük 25	Ceviz-i Bevva Kıyye 1 Gümrük 60	Sülügen Kantar 1 Gümrük 75	Besbase Kıyye 1 Gümrük 90
Sim-i Kara Kantar 1 Gümrük 120	Tuzlu Sığır Eti Kantar 1 Gümrük 18	Lahm-ı Bahr-ı Kazak Kantar 1 Gümrük 24	Kadid-i Siyah ve Top Diyarbakir Çiti Top 1 Gümrük 10	Rusya Çiti Top 1 Zira' 36 Gümrük 40
Tokat Çiti Top 1 Gümrük 15	Nardenk Kantar 1 Gümrük 12	Nişadır Kantar 1 Gümrük 400	Rişte-i Rusya Kantar 1 Gümrük 75	Kettan-ı Rusya Rişte-i Hotin Kıyye 1 Gümrük 7
Makras ve Rusya Deste 1 Gümrük 4	Çakı-i Su Samuru Beher 1 Gümrük 4	Samur Hurdesi Kıyye 1 Gümrük 650	Paça-i Samur ve Tırnak Hurdesi Kıyye 1 Gümrük 300	Enli Hare Zira' 1 Gümrük 6
Ensiz Hare Zira' 1 Gümrük 6	Mamul Yorganı Beher 1 Gümrük 24	İzmir Tokat Yorgan Yüzü Külçe 1 Beher 1 Gümrük 120	Geyik Boynuzu Kantar 1 Gümrük 44	Enva'-i Zeytin Kantar 1 Gümrük 24
Çıbık Kalay Kantar 1	Mamul Enva'ı	Kalay Afyon Kıyye 1	Ceviz Beher 1000	Fıstık Kantar 1

XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti ile İskandinav Ülkeleri Arasındaki Ticari İlişkiler (İsveç ve Danimarka-Norveç)

Gümrük 270	Kantar 1 Gümrük 320	Gümrük 36	Gümrük 3	Gümrük 55
Fındık Kantar 1 Gümrük 24	Mazı Kantar 1 Gümrük 150	Zirnih Kantar 1 Gümrük 66	Berber Bileği Taşı Adet 1 Gümrük 2	Enva'-ı Mutalla Diba, Acem ve Efrenc Zira' 1 Gümrük 24
Sünger Taşı Kantar 1 Gümrük 40	Kendir-i Ham Kantar 1 Gümrük 36	Tel Kantar 1 Gümrük 40	Peynir Kantar 1 Gümrük 240	Beyaz Dilki (Tilki) Beher 1 Gümrük 12
Alaca-i Rusya-i Kebir Top 1 Gümrük 40	Alaca-i Rusya Sağır Top 1 Gümrük 20	Alaca-i Halep Top 1 Gümrük 27	Alaca-i İstanbul Top 1 Gümrük 4	Alaca-i Şam Top 1 Gümrük 33
Alaca-i Manisa Top 1 Gümrük 7	Sade Çiçekli Beşme-i Asitane Zira' 1 Gümrük 3,5	Kuyumcu Egesi Deste 1 Gümrük 4	Samanlı Egesi Deste 1 Gümrük 3	Kabuklu Şam Fıstığı Kıyye 1 Gümrük 6
Sade Kadife Balın Çift 1 Gümrük 30	Kırk Telli Balın Çift 1 Gümrük 75	Sade Rusya Balın Çift 1 Gümrük 60	Telli Döşeme Balın Çift 1 Gümrük 120	Telli Bervantı Bilecik Yastığı Çift 1 Gümrük 45
Havi Döşeme-i Selanik Çift 1 Gümrük 9	Ada Bezi Kıyye 1 Gümrük 8	Enva'-i Avrupa Top 1 Gümrük 180	Kirpas-ı Rusyalulun ...? Top 1 Gümrük 21	Ağaç Mantarı Kantar 1 Gümrük 34
Kaya Boncuğu Kantar 1 Gümrük 130	Ravend Kıyye 1 Gümrük 40	Asel-i Reçel Kıyye 1 Gümrük 2	Pekmez Reçel Kıyye 1 Gümrük 45	Kirpas-ı Vize Kıyye 1 Gümrük 60
Harnup Kantar 1 Gümrük 6	Triyeste Anberiyesi Şişe 1 Gümrük 2	Rom-ı Bokad Beher 1 Gümrük 4	Post-ı Vaşak Beher 1 Gümrük 100	Saleb Kıyye 1 Gümrük 5
Revgan-ı Don ve Cerviş Kantar 1 Gümrük 50	Post-ı Sansar Beher 1 Gümrük 8	Saparina Kıyye 1 Gümrük 21	Sahtiyan Beher 1 Gümrük 6	Ham Şeker Kantar 1 Gümrük 150
Şeker-i Kelle ve Anbar Kantar 1 Gümrük 300	Şem-i Revgan Kantar 1 Gümrük 70	Kurşun Kantar 1 Gümrük 60	Susam Kantar 1 Gümrük 30	Güherçile Kantar 1 Gümrük 100
Senemaği Kıyye 1 Gümrük 5	Kükürt Kantar 1 Gümrük 18	İstanbul ve Anadolu Çiti Top 1 Zira' 22 Gümrük 15	Fes-i Tunus Düzine 1 Gümrük 53	Edna Leh Samuru Tabir Olunur Vasat Ve Edna Samur Çift 1 Gümrük 100

Serhat KUZUCU

Beç Samuru Çift 1 Gümrük 45	Ala Samuru Çift 1 Gümrük 240	Moskov Samur Kafesi Çift 1 Gümrük 12	Samur Kuyruğu Beher 1 Gümrük 2	Melisa Şişe 1 Gümrük 2
Huzame Vesair Rom Şişe 1 Gümrük 90	Kral Çelik Kantar 1 Gümrük 90	Enli Şayak-ı Frengi Şalısı Top 1 Zira' 35 Gümrük 90	Ensiz Şayak-ı Frengi Şalısı Top 1 Zira' 35 Gümrük 75	Vasat Camı Sandık 1 Beher 600 Gümrük 600
Nim Zira' Camı Sandık 1 600 Gümrük 260	Venedik Beç Cam-ı Sandık 1 Gümrük 1000	Kebir Kiriş Deste 1 Gümrük 9	Beyaz Basma Sekeri Tokaları Top 1 Deste 10 Gümrük 12	Enva'ı Çuka-i İngiltere İngiliz Çukası, İngiliz Şalısı Zira' 15 Gümrük 420
Venedik Sarısı Çuka-i Londra Top 1 Gümrük 180	Paris Çukası Pastav 1 Gümrük 600	Leh Çukası Pastav 1 Gümrük 270	Aba-i Rusya Top 1 Zira' 60 Gümrük 20	Diyar-ı İslamiyede İmal Olunan Aba Top 1 Zira' 20 Gümrük 9
Fransız, Flemenk, Londra Çukaları Pastav 1 Gümrük 850	Nim Çukası Pastav 1 Gümrük 425	Fransız Çuka Kenarı Kantar 1 Gümrük 170	Sultani Hurma Kantar 1 Gümrük 48	İstanbul ve Sakız Sandalı Kıyye 1 Gümrük 185
Sandal-ı Frengi Zira' 1 Gümrük 7	Altınbaş Bayağı Tiryak Kıyye 1 Gümrük 36	ve Trementin Kantar 1 Gümrük 150	Celbin-i Midye Çift 1 Gümrük 3	Kimyon Kantar 1 Gümrük 40
Tiftik Kıyye 1 Gümrük 4	Müdevver Taşı Beher 1 Gümrük 2	Bileği Ağaç Kavı Kıyye 1 Gümrük 5	Mantar Kavı Kıyye 1 Gümrük 2	Sirke Kantar 1 Gümrük 18
Peştamal-i ve İstanbul Çift 1 Gümrük 18	Bursa Peştamal-i ve Çorap Kıyye 1 Gümrük 7	Mısır Peştamal-i Çift 1 Gümrük 20	Selanik Hurma Kantar 1 Gümrük 20	Efrensi Bürüncük Top 2 Gümrük 120
Efrensi Bürüncük Top 2 Gümrük 72	Ensiz Helva-i Pekmez Kantar 1 Gümrük 60	Telli Efrensi Zira' 1 Gümrük 14	Hatayi-i Sade Efrensi Zira' 1 Gümrük 7	Hatayi-i At Kuyruğu Kıyye 1 Gümrük 5
Koçanlı Kuyruğu Kıyye 1 Gümrük 2	At Kınakına Kıyye 1 Gümrük 24	Berbatla ? Top 1 Gümrük 3	Rusya'nın Bezi Top 1 Gümrük 27	Enli Rusya'nın Bezi Top 1 Gümrük 14
Güçen Beher 1 Gümrük 1,5	Güçen ve Hurdesi Kıyye 1	Dilki Bir Neven Kantar 1 Gümrük 30	Rusya Çay Kıyye 1 Gümrük 27	Zengar Kantar 1 Gümrük 600

XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti ile İskandinav Ülkeleri Arasındaki Ticari İlişkiler (İsveç ve Danimarka-Norveç)

Gümrük 21					
Ham Çubuk	Germeşik	Harir-i Kaliça Deste 1	Ala Beyaz ve Elvan Ma'rib Şalı	Beyaz Ma'rib Şalı Donluk Top 1	Elvan Ma'rib Şalı Beher 1
Beher 1000		Gümrük 160	Top 1	Gümrük 12	Gümrük 24
Gümrük 12			Gümrük 70		
Zağferan Kıyye 1	Enva'-ı Ham	Harir-i İbrişim, Şerit, Kıbtan ve Adavi Kıyye 1	İbrişim, Kıbtan ve Adavi Kıyye 1	Harir Kamçı Başı ve Kantar 1	Yapağı Kantar 1
Gümrük 45	Kıyye 1	Gümrük 45	Gümrük 80	Gümrük 60	Gümrük 24
Bulgari-i Sağır Çift 1	Telatin-i Ardıç Kantar 1	Tohumu Kantar 1	Ham Kehribar Kantar 1	Post-ı Keçi Beher 1	Enva'-ı İnce Harir-i Şerid-i Efrenci Top 1
Gümrük 12	Gümrük 45	Gümrük 45	Gümrük 300	Gümrük 2	Gümrük 5
Beyaz ve Asitane Top 1	Elvan-ı Terbiye Olunmuş Sincap Deste 1	Terbiye Olunmuş Siyah Sincap Deste 1	Terbiye Olunmuş Siyah Sincap Deste 1	Balık Yumurtası Kıyye 1	Revgan Beher 1
Gümrük 9	Beher 10	Beher 10	Gümrük 20	Gümrük 9	Gümrük 2
Şamata Teli Kıyye 1	Hamr-ı Sefid	Bahr-i Enva'-ı Avrupa Şişe 1	Hamr-ı Enva'-ı Avrupa Şişe 1	France Rakısı Kıyye 1	Memalik-i Mahrusa Rakısı Kıyye 1
Gümrük 20	Kıyye 1000	Beher 266	Gümrük 2	Gümrük 2	Gümrük 1
Kırım Keçesi Beher 1	Teymur Sac Kıyye 2	Hama Kuşağı Beher 1	Mismar-ı Avrupa-i Evasit	Mismar-ı Avrupa-i Evasit	Mismar-ı Avrupa-i Evasit
Gümrük 5	Gümrük 40	Gümrük 22	Kantar 1	Kantar 1	Kantar 1
Mismar-ı Sağır Kantar 1	Avrupa-i Mismar-ı Avrupa-i Ufacık Kantar 1	Nemçeli Tarifesinden Mismar-ı Flemenk Kantar 1	İstanbul Kari Üstlük Beher 1	İstanbul Kari Dölbent Üstlük Beher 1	İstanbul Kari Kılapdanlı Üstlük Beher 1
		Gümrük 120	Gümrük 6	Gümrük 6	Gümrük 30
Kelbela Kuşak Beher 1	Keçi Derisi Ham Kantar 1	Hınna Kantar 1	Basma Çukadan Flemen Kalıçası Beher 1	Basma Çukadan Flemen Kalıçası Beher 1	Basma Çukadan Nemçe Kalıçası Beher 1
Gümrük 16	Gümrük 40	Gümrük 18	Gümrük 300	Gümrük 300	Gümrük 150
Pirinç Devat Beher 1	Çerkes Bıçağı Beher 10	Kıbrıs Yorgan Yüzü Beher 1	Çakmak Beher 100	Çakmak Beher 100	Demir Top Kantar 1
Gümrük 2	Gümrük 15	Gümrük 10	Gümrük 6	Gümrük 6	Gümrük 30
İstanbul Kılapdani Kuşak Kolonu Beher 1	Kari İstanbul Enli Ensiz Kolonu Beher 1	Kari İstanbul Enli Kuşak Kolonu Beher 1	İstanbul Kari Sade Kolonu Beher 1	İstanbul Kari Sade Kuşak Enva'-ı Beher 1	Karacalar Kuşağı Enva'-ı Beher 1
Gümrük 12	Gümrük 8	Gümrük 8	Gümrük 8	Gümrük 8	Gümrük 4
Hilali Alacası Top 1	Diyarbakir Penbeden Diyarbakir Alacası	Beledi Yastık Çift 1	Helali Fenar Alacası Top 1	Yenişehir-i Tokmak Çantası Çift 1	Tokmak Çantası Çift 1
Zira'16		Gümrük 10	Top 1	Top 1	Gümrük 5

Serhat KUZUCU

Gümrük 36	Top 1 Gümrük 10		Gümrük 15	
Alaca Kebir Kırım Şekerli Şurup Keçesi	Şişe 100	Sağrı Beher 1	Enva'-ı Sim Direm 1	Avrupadan Gelen Pirinç
Beher 1	Gümrük 135	Gümrük 3	Gümrük 1.5	Kıyye 1
Gümrük 9				Gümrük 10
Kettan ve Kendir Kenevir Tohumu	Keyl 1	Kanarya Yemi Keyl 1	Frenk ve İstanbul Şalısından ve Şam Alacasından	Yıldızlı Lüle Beher 100
Keyl 1	Kıyye 20	Kıyye 20	Duhan Kesesi	Gümrük 45
Kıyye 20	Gümrük 6	Gümrük 6	Beher 1	
Gümrük 6			Gümrük 2	
Harici İşli Sade Halep Çitarisi	Top 1	Flortin ve Fransa Rusya'nın Makaruni	Lenger Demiri ve Kantar 1	
Lüle	Gümrük 36	Zira' 1	Şairiyyesi	Gümrük 30
Beher 1000		Gümrük 7.5	Kıyye 1	
Gümrük 30			Gümrük 1	